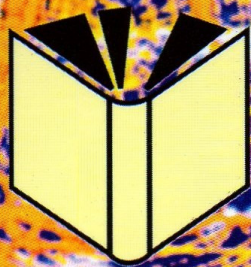


# СОВРЕМЕННОСТЬ



2

Ранко МЛАДЕНОСКИ

## КНИГА ОД ДУШАТА ЗА ДУШАТА

*Снежана Клинчарова, Дваесет и еден грам, Македонска ризница, Куманово, 2006*

Новата книга на Снежана Клинчарова носи еден невообичаен, зачудувачки и на прв поглед збунувачки наслов - „Дваесет и еден грам“. А станува збор, всушност, за тежината на последниот претсмртен здив (испуштена душа) на човекот кој тежи 21 грам. Земајќи ја предвид ваквата научна теза Клинчарова низ метафорично-метонимични транскрипции во сите текстови на книгава трага по душата човекова. Тоа авторката и децидно го пренесува до читателот во предговорот: „Оваа книга е книга за ДУШАТА. Човечка ем македонска. Ситна или крупна, мала или голема, стисната или широка, отворена или затворена, чиста или расипана, проста или раскошна, скромна или лакома, себична или дарежлива, грешна или безгрешна, сродна, наивна, кршлива или каква и да е, само нека ја има. Зашто најстрашно е да си без душа“. Така оваа потрага по душата се трансформира, всушност, во потрага по Човекот, по неговите вистински вредности кои се загубиле некаде во овие транзициски времиња. За Клинчарова е од пресудна важност тој Човек да се идентификува најпрво преку националното, преку своите корени, преку традицијата, зашто само така ќе ја спознаеме неговата суштина. Сè натаму е рутина.

Книгата „Дваесет и еден грам“ се состои од три глави: „Уводници“, „Интервјуа“ и „Македонски приказни од

Мијачијата“. Уводниците се текстови кои Клинчарова ги пишуваше во времето кога беше главен и одговорен уредник на неделникот „Македонско сонце“ и ги објавуваше во рубриците „Сито и решето“ и „Осмиот ден“. Од бројните интервјуа таа издвоила само три - со поранешниот претседател Борис Трајковски, со проф. д-р Бранислав Саркањац и со проф. д-р Никос Чаусидис. Во третата глава се поместени текстовите коишто Клинчарова ги објавуваше во „Македонско сонце“ во рубриката „Приказни од Македонија“. Заедничкото на сите овие текстови ставени меѓу кориците на книгава е, како што рековме, потрагата по Човекот, по душата негова, но и потрагата по Македонецот, по неговата татковина која влече корени од искони, по загубениот национален идентитет во таканареченото глобалистичко и „мулти“ време.

Текстовите од првата глава, односно уводниците, претставуваат едно огледало на македонската политичка, економска и културна сцена во еден краток период од неполни десет месеци, односно од октомври 2003 до јули 2004 година. Тоа не се, значи, обични новинарски информации или, пак, сувопарни и обезначени неделни новинарски коментари. Тоа се текстови кои навлегуваат во коренот, во суштината, во сржта на проблематиката којашто се елаборира. Овие текстови не би можеле да ги

наречеме ниту новинарски есеи, зашто тие се повеќе од тоа. Ваквата тежина при жанровската определба на текстовите произлегува токму од лежерниот, едноставниот, но привлечен стил со кој се пишуваат. Во нив има и филозофски набој, па би можеле барем приближно да ги детерминираме како книжевно-филозофски есеи. Во ваквата нивна особеност ја гледаме и оправданоста што Снежана Клинчарова се одлучила да стави меѓу корици „новинарски“ текстови, затоа што тие не се само тоа. На Клинчарова ѝ е доволен само еден детаљ, една можеби на прв поглед безначајна случка за да почне да го одмотува клопчето и од поединечното, конкретното да стаса до општото, до универзалното. Ако е тоа така, а така е, тогаш веќе станува излишно прашањето за „опходноста или неопходноста“ за објавување на текстови од новинарски „произход“. Има во овие текстови многу повеќе отколку само „голо новинарство“.

Ако тргнеме по онаа класична потрага по основната тема или, пак, по идејата водилка во овие текстови, тогаш ќе можеме да го определиме тоа само со еден збор - Македонија. Клинчарова трага по суштинските прашања за Македонија и за Македонецот - што се случило со старата македонска слава; зошто сме такви какви што сме; зошто низ вековите Македонија не успеала да се зачува цела и да стане држава која би ја заслужила почитта од другите; зошто по осамостојувањето на Македонија со неа владеат неморални и неспособни политички гарнитуре; зошто не сме успеале да научиме нешто од грешките во историјата; зошто не знаеме да си го зачуваме она што треба да ни биде најважно и најсвето и безброј други слични прашања. Кажано вака, се добива впечаток дека Клинчарова само продава филозофија, односно само поставува прашања и обопштува, па не може да се разбере кој е засегнат со

коментарот. Но, тоа не е така. Уводникот со наслов „Срам да ви е!“ сосема прецизно со име и презиме ги жигосува оние парламентарци кои „командантот на ОНА го унапредија во командант на македонскиот Парламент“. Едноставно, Клинчарова нема влакна на јазикот. Таа зборува сосема отворено за македонските предавници, за камелеоните, за парадерите, за замрачениот ум, за политичката проституција и за многу други општествени, а особено политички девијации во државава. Но, не ќе можела тоа да го направи доколку ја немала онаа нејзина ерудиција којашто се чита на секој чекор во книгата. Авторката на оваа книга знае едноставно и мошне умешно да го направи оној спој на минатото со иднината преку сегашноста и така да нè внесе во проблематиката за која зборува. Така, еднаш ќе се послужи со зборовите на Џинот чија актуелност е вонвременска: „Човек треба да се чува и да молчи, од човек и пред човек. Човек да не се чува од волк и магаре. И пред нив да не молчи. Зашто од човека ако се нечуваш, он ќе те изеде како волк, а ако пак молчиш, он ќе те познат да си магаре“. Друг пат, за да ја илустрира „сплотеноста“ на Македонците, ќе ја раскаже приказната за палавото слонче на некој турски бег во Македонија: „Бидејќи му било дозволено сè, пустото слонче правело толку големи зулуми по нивите и полињата што нашиве селани немале ни летина, ниту пак со што да го платат данокот. Се собрале триесетина Македонци и тргнале по чаре кај султанот во Стамбол. 'Најхрабрите' петнаесетмина набрзо се откажале. Еден по еден, еден по друг, за пред султанот да останат само двајца јунаци. Кога запрашал од каква мака се дојдени и што болка имаат во Македонија, првиот заради кураж погледнал зад себе и сфатил дека останал сам. Вториот по храброст исчезнал некаде во ходниците од палатата. Па зарем само јас ќе му ја мислам за сите, си рекол за

себе и како од пушка му одговорил на султанот: 'А да ни испратевте уште едно слонче во Македонија'. Па ќе ја проследи оваа приказна со свој, со еден поразителен факт како коментар: „Така е тоа со нас, Почитувани мои. Ке пукнеме ако треба, ама за слогата, изразена во синтагмата 'сите за еден и еден за сите' за жал уште долго ќе нема маја во нашиот менталитет и во нашава држава“. Трет пат преку теоријата на Ајнштајн за релативитетот ќе ни раскаже и ќе ни покаже дека „апсолутно“ сме загазиле и сме заглавиле на дното со нашите водачи во текот на петанесетте транзициски години. Честопати ќе цитира мудрости од нашиот фолклор. Сè се тоа елементи кои функционираат како фотографии, како слики низ текстот - илустрации за основната теза во секој посебен есеј.

Трите интервјуа во втората глава од книгава повторно се навраќаат на Македонија - првото со поранешниот претседател Борис Трајковски за сегашноста и тоа повеќе, што е сосема разбирливо, од политички аспект, а со двајцата професори - филозофи, Саркањац и Чаусидис, за минатото, сегашноста и иднината низ призмата на историјата, археологијата, филозофијата, културологијата, односно воопшто низ призмата на науката. Темите за кои Клиначарова разговара со професорот Саркањац се различни - Македонија во корпусот на транзициските посткомунистички држави; образованието во Македонија; „извозот“ на македонската приказна; издаваштвото; политиката - државата - партијата; центрите на моќта и многу други. Овој разговор, како и другите впрочем, Клиначарова го води спонтано, со вметнување на потпрашања кон прашањата, односно со упаѓање во „зборот“ на соговорникот. На тој начин интервјуата добиваат една своевидна живост, иако тие се нудат не во електронски, ами во

печатен медиум. На ист начин и со слични теми е реализирано и интервјуто со проф. д-р Никос Чаусидис. Професорот Чаусидис зборува за вечната врска на Македонецот со митот и за тоа колку тој мит дури и денес во информатичково време влијае врз однесувањето на Македонците. Тој ја нагласува онаа беспрекорна организираност на церемонијата за погребот на претседателот Трајковски и сета онаа сплотеност на сите во Македонија за време на деновите по авионската несреќа во која Трајковски, заедно со своите соработници, трагично го зазгуби својот живот. Покрај ова, Клиначарова разговара со професорот Чаусидис и за богомилското движење во Македонија, за македонскиот „табиет“, за местото на Македонија во Европа и во светот и за многу други актуелни и историски теми. Клиначарова мошне умешно ги селектирала и ги издвоила за објавување во оваа книга оние интервјуа кои зборуваат за суштински категории кои оставаат длабоки траги во историскиот развој на една држава, а не за дневнополитички минливи настани кои брзо се забораваат. Токму затоа овие интервјуа ѝ даваат дополнителна тежина на книгата, особено интервјуата со професорите Саркањац и Чаусидис.

„Македонски приказни од Мијачијата“ е насловот на третата глава од книгата „Дваесет и еден грам“ на Снежана Клиначарова. Како што покажува и самиот наслов, овде Клиначарова се зафаќа со опишување на особеностите на мијачкото племе, на кое и самата му припаѓа - обичаи, традиции, места, историја, познати Мијаци кои оставиле длабоки траги во македонското минато. Во врска со потеклото на Мијациите Клиначарова потсетува дека тие живееле околу реката Галик северозападно од Солун, дека имале летен и зимски период за

живеење поради сточарството и дека просторот на потегот од Солунско па сè до Бистра, Кораб, Крин, Стогово, Јабланица, Голо Брдо и пошироко во денешна Албанија го носел нивниот идентитет. Авторката овде разработува голем број податоци за Мијаците, но исто така отвора и многу прашања кои историската наука до ден-денес не успеала да ги разреши - за несловенското потекло на Мајаците, односно за нивните врски со Бригите (Фригите) т.е. со античките Македонци, за значењето на името Мијаци и слично. Во приказните Клинчарова зборува за бројни Мијаци кои со својот труд си обезбедиле свое достоинство место во историјата. Така, таа пишува за Ѓорѓија Пулевски и за неговата мијачка носија која никогаш не ја менувал за „граѓанска облека“ и која била „срасната со него“, за Ѓурчин Кокалески, за Сарџо Брадина, за Партениј и Анатолиј Зографски, за Лазар Личеноски, за Макарие Фрчкоски и за другите Фрчковци како втемелувачи на копаничарската уметност. Клинчарова со забележлива возбуда зборува за Мијаците и за нивните занимања, односно за нивните богатства во 19 и некаде до средината на 20 век. Тие како сточари, но и како трговци, биле мошне богати луѓе во 19 век. Колку за илустрација, во

19 век Мијаците имале околу 300.000 овци. Меѓутоа, комунизмот ги уништи сите рурални населби во Македонија, па така и оние на Мијаците. Авторката на оваа книга сосема отворено ги посочува виновниците за опустошувањето на мијачките села и со носталгија зборува за времето кога цутело мијачкото сточарство и мијачката трговија.

Книгата „Дваесет и еден грам“ на Снежана Клинчарова, сосема заслужено, доби мошне високи оценки од двајцата рецензенти - академик Блаже Ристовски и проф. д-р Владо Поповски. Тоа е книга преку која Клинчарова се покажува и се прикажува како сериозен набљудувач и аналитичар на актуелните состојби во државата, но видени низ призмата на минатото, зашто општопознато е дека без минато нема ниту сегашност ниту иднина. Авторката на оваа книга успеала да изгради мостови меѓу овие три неразделни временски категории и тоа мошне едноставно го покажува во оваа нејзина втора книга. „Дваесет и еден грам“ на Снежана Клинчарова е книга за душата, но и книга од душата. Токму затоа оваа книга го заслужува вниманието на пошироката читателска публика. Прочитајте ја!

